

4. Постанова Верховного Суду у справі № 161/12523/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99352111>
5. Постанова Касаційного кримінального суду у складі ВС від 07.09.2022 у справі № 204/8124/21.
6. Постанова ККС ВС від 30.08.2023 у справі № 606/1059/22.
7. Постанова ККС ВС від 05.10.2023 у справі № 542/26/23.
8. Постанова ККС ВС від 23.01.2024 у справі № 730/52/22.
9. Постанова ККС ВС від 05.11.2024 у справі № 688/4706/23.
10. Постанова ККС ВС у справі № 752/20836/22 (2024).
11. Strafgesetzbuch (StGB). §316. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_316.html
12. Kodeks karny Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 178a. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>
13. Code de la route (France). Dispositions relatives à la conduite en état d'ivresse. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006074228/>
14. Criminal Code of Canada. Impaired driving offences. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-46/>
15. European Transport Safety Council. Alcohol Interlock Programmes in Europe. 2022. URL: <https://etsc.eu/alcohol-interlock-programmes/>

Романина Максим,

курсант Львівського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Кришевич Ольга Володимирівна,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ ЩОДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Мабуть, ні для кого не секрет, що на сучасному етапі розвитку державного механізму та суспільства в цілому питання протидії корупції є одним з найгостріших. Саме тому, ми бачимо постійну динаміку трансформації антикорупційного законодавства, зокрема це пов'язано з антикорупційними процесами та бажанням України наблизити вітчизняне законодавство до міжнародних стандартів та відповідно стати повноправним учасником міжнародних відносин.

У сучасних умовах глобалізації та зростання впливу юридичних осіб на економічне, соціальне та політичне життя суспільства зростає і ризик вчинення правопорушень саме цими суб'єктами.

Відповідальність юридичних осіб за кримінальні правопорушення є важливою складовою системи кримінального права, що сприяє запобіганню кримінальним правопорушенням та забезпеченню справедливості. Запровадження спеціальних заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб в Україні (відповідно до Кримінального кодексу України) потребує глибокого наукового осмислення, особливо з огляду на практичні проблеми застосування цих норм, що обумовлює актуальність обраної теми.

У процесі реформування кримінального законодавства України важливою віхою стало внесення змін до Кримінального кодексу відповідно до Закону № 314-VII від 23 травня 2013 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації візового режиму для України з боку Європейського Союзу». У результаті цих змін Кодекс було доповнено розділом XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». Такий крок засвідчив прагнення України гармонізувати своє законодавство з європейськими нормами, реалізуючи принципи євроінтеграції та виконуючи міжнародні зобов'язання [1].

У контексті глобальних змін в економіці постала необхідність переосмислення ролі юридичних осіб у правовій системі України, що й зумовило потребу закріпити відповідні положення на рівні кримінального законодавства. З огляду на історичні особливості, коли значна частина власності в Україні перебувала у державному володінні, впровадження такого підходу стало радикальним нововведенням, яке суперечило усталеним правовим поглядам. Попри нормативне закріплення, на практиці застосування нових положень залишається обмеженим. Невелика кількість судових рішень за цим розділом свідчить про наявність низки перешкод – як нормативного, так і теоретичного та практичного характеру. Це вказує на те, що ряд проблем, пов'язаних із реалізацією цього механізму, досі не вирішено і потребує подальшого опрацювання.

Застосування кримінально-правових заходів до юридичних осіб за вчинення кримінальних правопорушень є важливим інструментом боротьби з корупцією та забезпеченням доброчесності у бізнес-середовищі. Однак на практиці виникають численні проблеми, пов'язані з визначенням підстав та порядку застосування таких заходів. Це обумовлено як недосконалістю законодавства, так і складнощами в практичному застосуванні норм.

Згідно зі статтею 96-3 Кримінального кодексу України, підставами для застосування кримінальних санкцій до юридичних осіб є:

1. вчинення уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи кримінальних правопорушень, передбачених у статтях 209, 306, 368-3, 368-4, 369, 369-2 КК України;

2. незабезпечення виконання покладених на уповноважену особу обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення зазначених правопорушень [2].

Однією з основних складнощів є доведення вини юридичної особи у вчиненні кримінального правопорушення. Оскільки юридична особа не може діяти безпосередньо, її відповідальність базується на діях уповноважених осіб. Однак встановлення прямого зв'язку між діями конкретної особи та інтересами компанії може бути складним, особливо коли йдеться про високий рівень керівництва або бенефіціарних власників [3, с. 126].

Якщо ж говорити про боротьбу із корупційними кримінальними правопорушеннями, то у Кримінальному кодексі України відсутнє чітке визначення поняття «корупційне кримінальне правопорушення». Замість цього використовується перелік статей, які можуть бути віднесені до корупційних. Це створює правову невизначеність і ускладнює застосування санкцій до юридичних осіб. Крім того, не всі корупційні правопорушення охоплені цим переліком, що може призвести до ситуацій, коли компанія не несе відповідальності за певні види корупційних діянь. А от потенційні зміни в законодавстві, які дозволили б застосовувати заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб без необхідності встановлення конкретної фізичної особи (на відміну від поточного підходу, де юридичні особи не притягуються до кримінальної відповідальності, а лише підлягають спеціальним заходам), можуть створювати ризики зловживань. Такий підхід міг би бути використаний як інструмент тиску на бізнес, особливо в умовах недостатньої правової визначеності та можливих зловживань з боку правоохоронних органів.

Законодавство не завжди чітко визначає, чи можуть бенефіціарні власники компанії нести кримінальну відповідальність за корупційні правопорушення, вчинені від імені цієї компанії. Відсутність чітких критеріїв може призвести до ситуацій, коли особи, які фактично контролюють компанію, не притягуються до відповідальності через формальні юридичні обставини [4].

Цікавим є також питання стосовно притягнення до відповідальності осіб кримінальне правопорушення, яке вчинено в результаті прийняття рішення колегіальним виборчим органом юридичної особи, адже притягнення всього колективу до кримінальної відповідальності є неможливим, оскільки буде суперечити чинному кримінальному законодавству. Це спричинено тим, що кожна окрема фізична особа повинна притягатись до відповідальності в залежності від участі в ухвалі такого рішення (голосувала за/проти, не голосувала/утрималась, тобто з урахуванням обставин, які впливають на кваліфікацію діяння. Ба більше, до юридичної особи будуть застосовані заходи кримінально-правового характеру лише після притягнення до відповідальності фізичних осіб – членів колегіального органу [5, с. 258].

Не менш важливим є питання врегулювання застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи, яка перебуває у процесі реорганізації та ліквідації, у тому числі злиття, поділу, приєднання, злиття. Логічними правилами для врегулювання

даних питань можуть бути наступні положення: При приєднанні юридичної особи, що скоїла кримінальне правопорушення, до іншої юридичної особи – кримінально-правовим заходам підлягає юридична особа, яка здійснила приєднання; при злитті юридичних осіб чи перетворенні юридичної особи підлягає відповідальності новостворена особа; під час поділу юридичної особи, яка вчинила злочин або під час виділення зі складу такої юридичної особи однієї або кількох юридичних осіб заходам кримінально-правового характеру підлягає та юридична особа, до якої перейшли права, обов'язки, майно, у зв'язку з якими вчинено кримінальне правопорушення, у випадку якщо таку юридичну особу неможливо встановити, заходам кримінально-правового характеру підлягають усі зазначені реорганізовані юридичні особи [5, с. 259].

Підсумовуючи зазначимо, що застосування кримінальних санкцій до юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень є важливим інструментом боротьби з корупцією. Однак для ефективного функціонування цього механізму необхідно:

1. Удосконалити законодавство, чітко визначивши підстави та порядок притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності.

2. Забезпечити належне правове регулювання щодо бенефіціарних власників та їх можливої відповідальності.

3. Встановити чіткі критерії визначення уповноважених осіб та їхніх повноважень.

4. Врегулювати питання застосування заходів кримінально-правового характеру за рішення, прийняте колегіальним органом.

5. Визначити порядок застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, які перебувають у стані реорганізації та ліквідації.

6. Розробити механізми запобігання зловживанням з боку правоохоронних органів при застосуванні кримінальних санкцій до юридичних осіб.

Тільки за умови комплексного підходу до вирішення зазначених проблем можна забезпечити ефективну боротьбу з корупцією та зміцнити правову державу в Україні.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб): закон України від 23.05.2013 №314-VII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-18>.

2. Кримінальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Мельник М. І. Корупційні злочини: сутність і поняття / М. І. Мельник // Право України. – 2000. – № 11. – С. 126–130.

4. Данченко К.М., Оперук В.І. Особливості кримінальної відповідальності юридичних осіб. Право і суспільство. 2018. № 6. Ч. 2. С. 145–149.

5. Пасека О. Ф Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: окремі проблемні питання. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2014. № 4. С. 253–261.

Романович Ангеліна Віталіївна,

курсант Національної академії

внутрішніх справ

Науковий керівник:

Симоненко Наталія Олександрівна,

доцент кафедри кримінального права

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ПОСЯГАННЯ НА ЛЮДЯНІСТЬ ЯК ЗЛОЧИН У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: ГЕНЕЗА, ОЗНАКИ, ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

Посягання на людяність як окрема категорія протиправних діянь у міжнародному праві вперше набули визнання у спільній заяві урядів Франції, Великої Британії та рф від 28 травня 1915 року, якою засуджувалося масове знищення вірмен османською владою. Цей акт, який згодом був кваліфікований як злочин проти цивілізації та людської природи, призвів до загибелі понад мільйона осіб і став відправною точкою у формуванні міжнародно-правового осуду злочинів проти людяності. У зазначеній заяві вперше було наголошено на необхідності притягнення до відповідальності керівництва держави, яке здійснило або допустило подібні дії, що зумовило подальше становлення концепції міжнародної кримінальної відповідальності [5].

Подальший розвиток міжнародно-правового розуміння злочинів проти людяності відбувався через прийняття низки основоположних міжнародних актів, таких як, Статути Нюрнберзького та Токійського військових трибуналів, Конвенції ООН 1948 року про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, документів міжнародних трибуналів щодо колишньої Югославії та Руанди, а також Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС). Ці документи закріпили правову категорію «посягання на людяність» як універсальний злочин, що підлягає переслідуванню на підставі принципу універсальної юрисдикції [7].

Римський статут МКС визначає злочини проти людяності як будь-які дії, вчинені в межах масштабної чи систематичної атаки, спрямованої проти цивільного населення, із усвідомленням такої атаки. До цих дій віднесено вбивства, знищення, поневолення, депортацію або насильницьке переміщення населення, незаконне